

פנינים מאירים

הארות ופנינים ממשנת רבותינו - על הדף היומי

גליון 10

פרשת כי תשא

שבת ב' - ח'

המטמעות של כל הנועת יד!

ואילו אם העני יקח את המאכל מידו הריהו פטור מהעונש. המוסר השכל שעלינו ללמוד מכך גם לשאר דברים שאדם עושה, שצריך זהירות רבה, ובמיוחד בענייני מידות, כיון שכל פעולה יכולה להתהפך בהנף יד קטן ממצוה ומעלה, לעוון ועוול. ויש לזכור שאין בין גן עדן לגיהנום אלא חוט השערה. עוד הוסיף - שלא בכדי נקטה המשנה דוגמא של עני ובעל הבית, ללמדך שגם כאשר עוסק בחסד ונותן צדקה לעני, אם יעשה זאת שלא כדין, ענוש ייענש, שמצוה הבאה בעברה לא פוטרת מעונשה של העבירה.

פשוט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה והכניס בעל הבית חייב והעני פטור. [ב.]

הגאון **רבי שמחה זיסל זיו** זצוק"ל [הסבא מקלם] למד ממשנה זו הערה מבהילה - שרואים מכאן מהי המשמעות של תנועת יד קטנה! כשבעל הבית פושט את ידו החוצה עם דבר מאכל - אם רק יזיז מעט את ידו, להניח את התפוח ביד העני - בעל הבית עבר על מלאכת הוצאה מהתורה, וכשיש עדים והתראה חייב סקילה!

להיות רגועים ושלויים בשבת

פשוט וברור גם שממש לא מתאים להשרות אוירה של לחץ, ועיסוקים נוספים, בזמן שמוקדש לקבלת האורח, ולבטיח היחזקת הטוב כלפיו.

הנמשל מובן מאילוי - אנו שזכינו לקבל מהבורא יתברך עולם כל כך מופלא, עם כל התנאים הכי טובים לחיות בו - ביום השבת שזה הזמן שבו אנו סועדים עמו כביכול, צריך להתמקד רק בלהשביע את רצונו.

נותן המתנה שמח לראות שאנו נהנים ממנה, וחייבים לענג את השבת, אך גם צריך להקפיד לכבד את השבת, ולא לעסוק בעיסוקים אחרים.

יציאות השבת שתיים שהן ארבע. [ב.]

התוספות [בד"ה יציאות] מקשה כיוון שהמשנה עוסקת ב'דיני הוצאה' היתה צריכה לכתוב 'הוצאות השבת שתיים שהן ארבע' ולא 'יציאות השבת', שהרי לא מדובר על איסור יציאה מרשות לרשות, או תחומין?

ומתרץ שהמשנה השתמשה בלשון התורה, שכתוב "אל יצא איש ממקומו", וממנו לומדים את הלכות הוצאה - שאל יצא אדם עם הכלי ללקט את המן.

מהי טבעי לקפוץ ברה"ב?

בשלמא לבן עזאי מהלך כעומד דמי.

התוספות מביא את קושיית התלמוד ירושלמי על בן עזאי, שלדבריו אין אדם מתחייב ברה"ר לעולם, שהרי בכל צעד נחשב כמו שמונח על הקרקע, ולעולם אינו עובר ד' אמות ברצף, ויפטר? ומתצים בירושלמי שבאמת לדעת בן עזאי חייב על ד' אמות רק בקופץ. מסופר שכאשר הגאון **רבי עקיבא איגר** זצוק"ל למד תוספות זה עם נכדו ר' לייבל, שאל את הנכד הצעיר היות שעוברים על איסור טילטול ברה"ר רק במקרה כל כך מוזר ונדיר - שאדם מקפץ ברחוב, מדוע אסרו חכמים שופר ולולב בשבת, מחשש שמא יעבור על טילטול? ענה הנכד - כיון שמדובר שהולך לדבר מצוה, הכי טבעי ומתאים שירוץ ויקפוץ, בדרכו לקיום המצוה.

יש בנותן ענין להביא את ההסבר המעניין של הגאון **רבי אליהו אליעזר דסלר** זצוק"ל על הסיבה שבגללה רוצח נענש דווקא בעונש גלות.

שמציאות של התניידות חיצונית גורמת לבלבול הדעת פנימית, הפוגע בחיי חברו, נגזר עליו לנדוד בעולם, ודעתו מטורפת עליו תמיד.

[ומביא מהמקובלים שמי שנגזר עליו לנדוד הרבה לפרנסתו - ודאי הדבר שהגלות באה לכפר לו על עוון רציחה, בגלגול זה או בגלגול אחר].

הגאון **רבי אליהו מאיר בלאך** זצוק"ל כתב ביאור נוסף, לשינוי הלשון - היות ועיקר המטרה והתכלית של איסור ההוצאה הוא כדי שבשבת כל בן ישראל יהיה רגוע ושלו על מקומו בשלום, ולא ינדוד ממקום למקום, [כדעת הרמב"ם באיסור מוקצה].

אילו היה מותר להוציא מרשות לרשות היה כל אחד עלול למצוא עיסוקים רבים כל השבת, ולא היה שוקט על מקומו.

הגאון **רבי הגאון רבי יצחק פנחס גולדווטר** שליט"א מרחיב לתאר את הטעם שבגינה אנו נדרשים להיות רגועים ונינוחים בשבת - באמצעות משל נאה:

ומוסיף שאנו עדים בדורנו - עם התפתחות אמצעי התחבורה - שהמוני בני אדם רצים וטסים בממדים שלא היו כמותם מעולם!

הם חושבים שהם עושים זאת לשם הנאה ונופש, אך האמת היא שהם נסחפים לנסיעות הללו מפני שנגזר עליהם סוג של פיזור הנפש ובלבול הדעת.

וצריך לדעת שלפי עומק תורתנו הקדושה - הגורם לכל הטלטלה ההמונית הזו היא קללת 'עונד', כיון שלדאבונו מתדרדר כבוד הבריות, ודם האדם נהיה הפקר בעולם, בין ברציחה ממש, ובין בלשון הרע והלבנת פנים, ר"ל.

ואפילו במחנה היראים לדבר ה' לא נמלטים מכך לגמרי, וישנם שעושים זאת במסוה של קנאות ותוכחה - והתוצאה היא ששלות חייהם נהרסת לגמרי, ונאלצים לחיות עם בהלה ונדודים.

תאר לעצמך שיש לך ידיד נדיב לב, שהחליט להעניק לך במתנה בית מגורים מושלם, עם כל האביזרים הנצרכים, במקום נח, ללא כל תמורה.

מתאים מאוד שכחלק מביטוי הכרת הטוב שלך כלפיו, תזמין אותו לסעוד עמך, כדי להראות לו עד כמה אתה נהנה מהמתנה הגדולה שהעניק לך ברוחב ליבו.

אין ספק שבזמן הביקור אתה אמור להתמקד לחלוטין באירוח של הנדיב הנכבד, לחשוב איך להשביע את רצונו, ולגרום לו לחוש נח.

מיותר לציין כמה חשוב שהאווירה תהיה רגועה וניחוחה, וחלק בלתי נפרד מההכנות נועדו כדי שלא יהיו שום הפרעות במהלך הביקור.

קריאת המגילה נחשבת ביטול תורה?

איום ונורא, כי יש מצוה של הבנת התורה, ונקרא שהוא מבטל תורה באיכות. [דרכי החיזוק]

כי קאי רבי בהא מסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי. [ג:]

מספר הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצוק"ל שבאחת הפעמים שזכה להיכנס לביתו של החזו"א, פנה אליו החזו"א ויש ואמר: הנה כתוב במסכת מגילה שמבטלין תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה - מהו החידוש? וכי המגילה אינה חלק מהתורה - ומדוע קריאתה נחשבת לביטול תורה? ותירץ שמכאן לומדים שכאשר אדם עוסק ומתעמק בלימודו, ומשקיע כוחו בהבנת הסוגיה, אם יעבור באמצע לנושא אחר - נחשב לו לביטול תורה! כי מיעט בעיון התורה.

פירשת פי תשס"א

ויאמר ב'שה א'ל א'הר'ן מ'ה ע'שה ל'ך ה'עם ה'זה כ'י ה'באת ע'ליו ו'ז'ט'אה ג'ד'לה.

בגמרא עבודה זרה כתוב א"ר יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה. וצריך להבין הרי למדנו [שבת ד.] שאין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך?

הגאון רבי איזיק שר זצוק"ל מביא את דברי רש"י שם שגיבורים ושליטים ביצרים היו, ולא הי' ראוי להתגבר יצרים עליהן, אלא יזירת מלך' היתה לשלוט בהם, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו - צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה. ומסביר בשם חמיו הגאון רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל [הסבא מסלבודקה] שהחומרה של חטא העגל היתה רק לפי גודל מדרגתם של דור המדבר, אבל החטא מצד עצמו היה דק מאוד, שאינו יכולים לעמוד עליו.

יש להבין שהם לא עשו זאת בדווקא, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, אלא שהיתה כאן 'גזרת מלך' להביא עליהם נסיון נורא מהשטן, שערבב עליהם את העולם.

קשה לנו לצייר את גודל הנסיון שהיה להם, אך עם התבוננות בדברי רש"י [בחומש ובגמרא שבת פ"ט] ניתן לתאר מעט מהמצב ההוא.

רבבות אלפי ישראל, עם בני ביתם, זוכים למעמד נשגב של קבלת התורה, כשהם עומדים בחרדת קודש, ומראה כבוד ה' מאיר יותר מאור שבעת הימים.

אחרי ארבעים יום של דבקות עצומה בה', כשכולם כאחד קדושים וטהורים, מופשטים מחומר כמלאכים - ניתן לשטן רשות לנסותם.

השטן הראה את כחו - ובפתע נעלם האור המיוחד, והם נמצאים בחושך ואפילה! הוא מביא עמו רבוא רבבות שדים ומלאכי חבלה בערבוביה, להבהילם ולהפחידם בדמויות נראות - לבלבל ולזעזע את הלבבות עד כדי שגעון ותימהון לבב.

שלמי הדעת הבינו שה' מנסה אותם, אך הערב רב והמבוהלים אשר בעם, התקשו לסמוך על גדולי הדור, ופנו בבהלה לאהרון וחור, תוך שהם מרעישים עולם ומלואו בזעקות שבר נוראות...

ברגע שחור מנסה להרגיע אותם שהכל מעשה שטן לבלבל ולנסות אותנו - והתפקיד שלנו הוא רק להתחזק בעבודת ה' ובאמונת חכמים, גבר עליהם זעמם, ומתוך טירוף הדעת כעסו על הקרירות וחוסר הבנתו למצב האיום, ושחטו אותו בחרבותיהם!

אהרון ראה זאת והבין שאין עם מי לדבר ולא ניתן להרגיעם, מלבד מה שחשש לחייו, הציע להם שנעשה איזו פעולה להביא בכוחות עצמנו את השראת השכינה.

ברגע שהחל לקבץ זהב - מיד החל השטן לעצור את מלאכי החבלה, שלא יגרמו עוד לבהלה.

וכאשר השליכו את הזהב לאש, ויצא העגל, מיהר השטן לסלק את החושך והאפילה, וחזרו לראות את האור שהיה ממראה כבוד ה'.

כל המבוהלים אשר בעם, היו בטוחים שמצאו את הפיתרון ר"ל, אך כלל ישראל לא הושפעו עד אשר התעכבה חזרתו של משה גם לפי החישוב שלהם.

עלינו ללמוד מכאן עד כמה חשוב לשמור על ישוב הדעת, ולהיזהר מכל שיבוש וטעות, ולהודות לבורא ששתל בכל דור גדולי תורה, שהם ינחו אותנו על פי דעת התורה, כדי שנצל מכל מכשול וטעות, ונזכה לאור ה'.

הוסיף הגרמ"ל שלפי דבריו מובן מדוע הורה ר' חייא לרב שלא לשאול את רבי במסכת אחרת שאינו עוסק בה - כי בזמן שרבי עסוק בנושא מסויים, אסור לגרום לו לעבור לנושא אחר.

כך גם מצינו שרב שימי בר אשי ביקש מאביו שילמד עמו, ואביו סרב, כיון שבמשך היום עסוק בלימוד העצמי שלו - ממבט ראשון זה נשמע תמוה, מדוע שאביו לא יצרף את רב שימי בר אשי ללמוד עמו, בזמן שלומד בעצמו?

אלא שאם היה מצרף את רב שימי בר אשי היה אביו עלול ח"ו לאבד מעט מהריכוז הגבוה שבו היה מסוגל ללמוד בעצמו.

כך גם כתב הגאון רבי יצחק הוטנר זצוק"ל שהאיסור לשאול במסכת אחרת, אינו מקוצר דעתו של הנשאל, אלא אדרבא הוא נובע מעומק עיונו.

ולכן ככל שהנשאל גדול יותר, האיסור חמור יותר.

מ'ן הגר"ג אדלשטיין שליט"א דיבר על החיוב לעמוד בעיון התורה, והביא ששמע מהגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצוק"ל על הגמרא [סנהדרין צט.] שידבר השם בזה' זה כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, בשם מ'ן הגר"ח מבריסק זצוק"ל שזה לא דווקא כשאינו לומד כלל, אלא אפילו אם הוא לומד אבל יכול עוד יותר להתעמק, יותר באיכות!

אפילו אדם שלומד כל הזמן, אבל כיון שלא מתעמק בהבנה כפי יכולתו, [כל אחד לפי כוחו] נחשב שביזה את התורה, שזה דבר

איך זוכים שהתורה תרפא אותנו?

א"ל אסור, ומאי שנא? לכי תיכול עלה כורא דמילחא. [ד:]

הגאון רבי ראובן גרוזובסקי זצוק"ל מסביר שר' נחמן רצה ללמד את רבא שסברא כזו דקה, אינה נקנית אלא ביגיעה גדולה מאוד.

והביאור בזה הוא שהתורה הרי היא יס' חיים', שמרפאה את כל גופו של אדם, הנה אם רופא יורה לאדם שיטול תרופה למחלתו, הרי לא יועיל לו להניח את התרופה מעל גופו מבחוץ, במקום להכניסה פנימה לתוך גופו.

כך התורה - האור שלה נועד לחדור אל תוך חלל גופו של האדם, והיא חודרת פנימה רק עם יגיעה ועמל רב בכל חושיו ומחשבותיו. ולא רק בעמל שכלו זוכה להארת אור התורה, אלא גם בטרחה נלוות, כגון בהליכתו לחפס ולבקש תורה, כמו שמצינו באבימי שכאשר שכח את גרסתו, התאמץ והלך בעצמו לתלמידו רב חסדא, כדי לזכות ליותר סייעתא דשמיא, בזכות היגיעה והמאמץ.

[ראה דבריו של המסילת ישרים - שהבורא ית"ש שברא היצר הרע באדם, הוא שברא התורה תבלין לו, וכמו שאמרו ז"ל - בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ואי אפשר בשום פנים שירפא האדם מזאת המכה בלתי זאת הרפואה.

והמשיל זאת לרפואת הגוף - כשהרופא נותן לאדם תרופה, שההרכב והמינון שלה נעשה בדיוק מירבי, על בסיס הכרת המחלה, האם החולה ינסה לשנותה, ללא ידע רפואי בסיסי?

כך גם כאשר הבורא יתברך הורה לנו שהתבלין והתרופה לתחבולות היצר הרע היא התורה, אל תדמינו להימלט מפיתוינו באופן אחר.]

לתגובות והארות וכן לקבלת הגיליון בתחילת השבוע

ניתן לפנות: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים וערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים